

ACC. N:R M. 16147: 1-9.

Landskap: Skåne Upptecknare: Frans Mårtensson, Brantstrik
Härad: Färrestad Berättare: " " "
Socken: Ö. Nöbbelöv Berättarens yrke: f. d. lantbrukare
Uppteckningsår: 1963 Född år 1877 i Ö. Nöbbelöv

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Räfsor och räfsning. s. 1-9.

LUF 120

14/2-63

Rävsor och rävsning
Benämning

ACC. N:R M.16147: 1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Rävsorna i min hembygd hade inget annat namn än ~~handrävsor~~ "handrävsor". Skaffet kallades "rive-
stagen" och huvudet för "riveboet". Rivebågarna kallades "rivebojlar". Ett fruntimmer som rävsade kallades "rävserska".

1) Konstruktion. Skaffet var av fur eller gran och hade en längd av omkring 1,80 mt. något avsmalnande mot ändan och rakt, självvurna fräcklykor tillskaffat förekom inte. Rävsans huvud var an-
fingen av ask- eller av alnfräd och kunde vara 60 ä 65 cm. långt, rakt, men kunde också vara svängt, särskilt om rävsan var tillverkad av någon ungman, som gäva åt hans fästmo. I sådana fall hade rävsans skafft en del vackra utskärningar mellan bygelen och huvudet, bland annat korslagda händer, eller ett hjärta, kanske båda delar.

Huvudet var påsatt skaffet genom att en skära

Aug 120

Rävsor

ACC. N:R M. 16147:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i längd med skaffets bredd, med stämjärn var hugget genom det samma, i ändan av skaffet var en fapp utskuren som passade i skåran. Plätskoning vid fästpunkten förekom då rävsor där genom arbete försvagats.

Pinnar. Pinnarna voro av ask eller alm, voro 7å/8 cm. långa och hade ett avstånd från varandra på omkring 5å6 cm. och till ett antal av 10å12 st. på en rävsor. Rävsepinnar skulle gårdens dräng vintertid mellan han passade djuren, följa i resår vad som ansågs behövas för året. Detta arbete utförde han i skallet där det var varmt och var ett smyckat arbete. Pinnarna skars i många fall så långa att de med lön, gick över rävsors huvud och för att om pinnarna i sommartid skulle torra in något och då falla av, ritade man till dem något med några hammarslag. Pinnarna sattes i rätt vinkel mot skaffet.

Rävsor

ACC. N:R M. 16147:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Står pinnarna vore av stål, var huvudet och
så av stål, men sådana rävsor användes en-
dast vid frädsradsarbete. Pågat som nyffjade
som låg upå ryggen av höllen. Rävsor som höll
tätt i näbben för att undgå läpp. Höllen höll
och ^{även} höll i den inuti. Så vitt jag vet har inte
rävsans konstruktion förändrats i manna min-
ne. Alla rävsor var inte målade, men väl i flesta
fall. Den allmänaste färgen var blå.
Skaffet från byggen och ut var alltid omålat.
Det bydde man sig inte om att måla om gamla
rivor, möjligen "fästnörivor". Står hösten bräd-
skade mycket så att "husnor" också ^{omärkt} ut att
hjälpa till med, då använde hon sin fästnör-
rävsa, annars hängde den som prydnad. Så-
dana rävsor togs nog slut i seklets början.
Fästnörävsor funns säkert till life varslans
i landet. Något expl. finns nog kvar på museum.

Hästrävsor eller släp-rävsor har väl alltid använts. Dessa rävsor kunde vara en trästock omkring 2.5 läng och med en genomskärning av 15 cent. skaklar av trä med en cent. lång järnhasp från varje skakel och snett bort med fäste i rävsans huvud. Rävsepinnarna vara av ask eller alm, omkring 40 à 50 cent. långa, en aning svängda uppåt för att inte riva i jorden under arbetet. Ring rävsans huvud vid ändarna vara järnbands andrakta så att trästocken inte skulle klyvas av träfästningen. Mellan skaklarna strax framför pinnspetsarna var en träslana fästad från denna och till en omkring 50 cent. hög trästock på rävsans mitt gick en järnskena genom stocken med trähandtag på ändan. Genom att skenan var rörlig kunde man ställa rävsan att gå närmare eller mera från jorden. Då rävsan blev full av rävse, slanna körkarlen hästen lät honom rygga ett eller flera sam-

Rävsor

ACC. N:R M. 16147:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

tidigt som han tog fast i handtaget, drog tillbaka
och luffe så rävsan över den avlagda strängen.

Sådana rävsor tillverkades i flesta fall av husbon-
den själv eller av en slöjdkunnig dräng.

I slutet av 1880 talet börja de amerikanska häst-
rävsorna med höga järnhjul komma i bruk.

Tillverkning Vid tillverkning av de gamla släp-
rävsorna använde man sådana verktyg som såg-
ya, hypel, navor och kanske bränjärn för att
göra pinnhålen mera motståndskraftiga mot
våta. Sådan tillverkning är för länge sedan slut.

Även tillverkning av handrävsor. På sin tid köptes
sådana även på marknader. På handrävsor som
mottagits som gåva, var vanligen mottagarens namn
och årtal inskuret, eller målat. En god rävs
skulle vara stark med väl rundat skaft och sam-
tidigt lätt. Sedan självläggande skördemaski-
ner omkring sekelskiftet kommo i bruk behövdes
inte handrävsorna längre

Man fäffade med ena handen om miffen på rävseskaffets mitt och med andra handen om skaffets ända. Men gäldade det att rävsas avmajad säd som skulle rävsas i bunkar (fylla opp som det hette) fick man inte gå på den sidan av sädesfräm. dit även lågo riktade och fick då fatta greppen om rävsans skäft därefter. Att rävsas säd fick man börja vara med om redan i skolåldern, men ansågs inte som fullgod rävserska för än efter konfirmationen. Rävsning ansågs speciellt som kvinnfolksarbete men även manfolk fingo deltaga däri. Färdigheten i konsten att rävsas berodde mest på starka armmuskler, men ingen ville bli efter. Bravet var att alla skulle rävsas så rent som möjligt. Rävsning var knapt så krävande som att bära ihop och slakta upp säden eller att i logolvet faga mot säden vid inkörningen.

Rävsning

ACC. N:R M. 16147: 7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Rävsor skor använde rävsor som arbetsgivaren
sillhandshöll. Endast gårdens folk hade sina
bestämda rävsor och då i första hand de bästa.
Man undvek att få blåsor i händerna genom
att fukta dem med brännvin. Ägendomar grän-
sande intill skog förekom att man å slotteräng-
ar rävste tår och ris samman och utfördes detta
arbete lika väl av män som kvinnor. Att detta
slag av arbete hade särskilda benämningar har
jag aldrig hört, håller inte att det användes
särskilda rävsor därtill. Detta bruk upphörde
nog vid första världskrigets år då arbetslönen
ansågs väl höga för sådant arbete.

Vid slottern lät man gräset eller klöveren första
ligga 2 ä 3 dagar och torka i solen varefter man
med handrävsor vände strängarna för att torka
bättre några dagar till innan stackningen.

7) Vid stackning av hö användes numera höljugar.

Skod det med dåligt bärningsväder, brukade man
rävsa stackarna från toppen och nedåt för att
regnvattnet lättare skulle rinna av stackarna.
Det var endast under dåliga år då säden var kort
och stod tunt som man rävsade stubbåkern med
handrävsor, annars utfördes detta arbete med häst-
rävsa. Vid sädesbärning när stackarna voro på-
lagda höstvagnen kallades toftnen som stackarna
stift på för "stackarstärna" dessa rävsades då av
lassaren med handrävsa medan drängen körde
hem med lasset. Lassare var i vanligaste fall hus-
bonden på mindre landbruk. Flötflugor användes
vid lassning. Dessa flugor voro för 80 år sedan
hemmasmidade med två horn, klumpiga och tunga.
På kommo fabriksgjorda flugor med 2 å 3 horn.
dessa voro klenare och smidiga och lätta att arbeta
med. Handrävsan nyttjades på fröklogen så
länge de gamla hästvandringsströskorna användes.

Rävsans användning

ACC. N:R

M. 16147:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

På den tidens fröskloge använde man rävsan och fjugan till att skilja halm och ämbor från säden. Några specialrävsor var det inte som användes. Då rävsorna inte användes voro de ställda på logen, med huvuden uppåt, eller också kunde de förvaras i "huggeboen" på ribbor mellan bjälkarna. Rävsan bars vanligen i handen på väg till arbetsstället av fruntimmer, karlarna brukade vanligen kasta rävsan över axeln. Lämnade man tillfälligtvis rävsan från sig under arbetstiden skulle den helst stickas ned i jorden, med huvuddet uppåt, så den var synlig så att ingen trampade ner den. Det förekom på skämt att man undanrönde rävsan för varandra, eller ryckte den ur handen för varandra.